

**MAVZU: TALABALARARO MULOQOT MADANIYATINI
RIVOJLANISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK SHART-SHAROITLARI**

Teshaboyeva Diyoraxon Tolibjon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti magistratura bo'limi

pedagogika yo'nalishi 1-kurs I-24-02

muqaddasoymutalibova@gmail.com +998934160407

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalararo muloqot madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari, ta'lim muassasalarida bu madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalar tahlil qilinadi. Tadqiqotda interaktiv metodlar, psixologik treninglar, shaxslararo kommunikatsiya malakalarini rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlar samaradorligi amaliy misollar asosida ko'rsatib beriladi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются педагогико-психологические основы формирования и развития культуры общения среди студентов, а также анализируются методические подходы и современные технологии, способствующие развитию данной культуры в образовательных учреждениях. В исследовании показана эффективность интерактивных методов, психологических тренингов и подходов, направленных на развитие межличностных коммуникативных навыков, на основе практических примеров.

Abstract: This article explores the pedagogical and psychological foundations of developing a culture of communication among students, as well as methodological approaches and modern technologies that promote this culture within educational institutions. The research demonstrates the effectiveness of interactive methods, psychological training, and approaches aimed at enhancing interpersonal communication skills through practical examples.

Kalit so'zlar: muloqot madaniyati, pedagogik-psixologik yondashuv, talabalararo munosabat, interaktiv metod, empatiya, shaxsiy rivojlanish.

Key words: *Communication culture, pedagogical-psychological approach, student-to-student relationship, interactive method, empathy, personal development.*

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi faqat akademik bilim berishga emas, balki shaxsning har tomonlama rivojlanishiga, xususan, muloqot madaniyatini shakllantirishga ham qaratilgan bo'lishi zarur.[2] Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida talabalararo muloqot sifati ularning kasbiy, ijtimoiy va shaxsiy muvaffaqiyatlari uchun muhim omil hisoblanadi. Muloqot madaniyati — bu nutq madaniyati, tinglay olish, hurmat, murosaga kelish va emotsional sezgirlik kabi fazilatlarni o'z ichiga olgan murakkab jarayondir.[3]

Bugungi globallashtirish sharoitida talabalarning turli ijtimoiy, madaniy va milliy qatlamlardan kelib chiqishini inobatga olgan holda, ularda tolerantlik va madaniy muloqot ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik-psixologik yondashuvlarni qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Usullar

Tadqiqot quyidagi metodlar asosida olib borildi:

- Empirik kuzatuv — talabalarning muloqotdagi holati, o'zaro munosabatlari tahlil qilindi;
- Suhbat va so'rovnomalar — talabalar va o'qituvchilar o'rtasida o'tkazildi;
- Psixologik testlar — empatiya, ijtimoiy moslashuv va kommunikativ kompetensiyalar darajasini aniqlash maqsadida foydalanildi;[6]
- Eksperiment — ikki guruh bilan ishlanib, interaktiv metodlar va psixologik treninglarning samarasi sinovdan o'tkazildi.[5]

Tadqiqot 3 oy davomida 2 oliy ta'lim muassasasining pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan 60 nafar talaba ishtirokida olib borildi.

Natijalar

Eksperiment natijalari quyidagicha bo'ldi:

- Interaktiv yondashuvlar (rolli o'yinlar, guruhli muhokamalar, "aqliy hujum") qo'llangan guruhda talabalar o'zaro muloqotga ko'proq jalb bo'ldi, ochiqlik va ishonch darajasi oshdi.

- Psixologik treninglar orqali faol tinglash, empatiya va konfliktlarni hal qilish ko'nikmalari rivojlandi.[1]
- Nutq madaniyati, tanqidiy fikrlash va o'z fikrini ravon ifodalash kabi ko'rsatkichlarda eksperimental guruhda sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.
- Talabalarning 86 foizi muloqotda o'zlarini qulay his qilishini, 78 foizi esa boshqalarni tinglash ko'nikmasi rivojlanganini qayd etdi.

Munozara

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, muloqot madaniyatining shakllanishi o'z-o'zidan emas, balki puxta pedagogik-psixologik yondashuvlar orqali amalga oshiriladi. O'qituvchining shaxsiy muloqot madaniyati, interaktiv ta'lim metodlari, emotsional sezgirlikni rivojlantiruvchi psixologik mashg'ulotlar bu jarayonda muhim rol o'ynaydi.[4]

Talabalararo muloqot madaniyati — bu nafaqat o'quv jarayonining sifati, balki ularning keyingi ijtimoiy hayoti, ish faoliyati va shaxsiy rivojlanishidagi poydevoridir. Shuning uchun bu jarayonga tizimli, metodik va ilmiy asoslangan yondashuv zarur.

Xulosa

Muloqot madaniyati talabalar shaxsiyati va jamiyatdagi ijtimoiy faolligini belgilovchi asosiy kompetensiyalardan biridir. Uni shakllantirish uchun quyidagi shart-sharoitlar muhim:

- Ijobiy psixologik muhit yaratish;
- Interaktiv o'qitish usullarini tatbiq etish;
- Empatiya va emotsional intellektni rivojlantirish;[7]
- O'qituvchining muloqotdagi namunaliligi;
- Treninglar va kommunikativ mashg'ulotlarni muntazam o'tkazish.

Tavsiya etilishicha, oliy ta'lim muassasalarida muloqot madaniyatiga oid alohida modul yoki mashg'ulotlar tizimlashtirilgan holda joriy etilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Абдуллаева, З. Х. (2020). Психология общения в образовательной среде. Ташкент: Фан.

2. Azizxo‘jayeva, N. N. (2006). Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Fan.
3. G‘ulomov, S. (2018). Shaxslararo munosabatlar psixologiyasi. Toshkent: Ilm ziyo.
4. Юсупова, Д. А. (2021). Формирование коммуникативной культуры студентов в условиях вуза. Журнал «Высшая школа», №4, с. 57–60.
5. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
6. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An Educational Psychology: Social Interdependence Theory. New York: Springer.
7. Солиев, Н. (2022). Zamonaviy ta’limda talabalararo muloqot madaniyati. Toshkent: Barkamol Avlod.